

Izhaja vsak četrtek

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
34100 Trst, Ulica Ghega 8/I, Te-
lefon 28-770. 34170 Gorica, Piazza
Vittoria 18/II. Pošt. pred. (casel-
la postale) Trst 431. Poštni če-
kovni račun Trst, 11/6464
Poština plačana v gotovini
T E D N I K

NOVI LIST

Posamezna številka 50.— lir
N A R O Č N I N A:
četrletna lir 600 — polletna lir
1000 — letna lir 2000 • Za ino-
zemstvo: letna naročnina lir 3000
O g l a s i p o d o g o v o r u
Spedizione in abb. post. I. gr. bis
S E T T I M A N A L E

ŠT. 726

TRST, PETEK 3. JANUARJA 1969, GORICA

LET. XVIII.

ZADNJE SLOVO OD DR. ENGELBERTA BESEDNJAKA

V soboto, 21. decembra 1968, je po dolgem trpljenju umrl na svojem domu v Trstu dr. Engelbert Besednjak, ena najuglednejših političnih osebnosti, kar smo jih kdaj imeli primorski Slovenci, in glavni urednik našega lista. Bil je tisto, kar označuje beseda gentleman, in predvsem izredno pošten človek in zvest v svojih prijateljstvih.

»Grobovi tulijo...«

V podzavesti smo neprestano slišali v teh božičnih dneh ta pesnikov opomin. Zares, tulijo. Kakor smo ga že lani slišali prav ob istem času, ko sta za vedno legla k počitku dva moža iz istih krščansko-socialnih vrst na Primorskem: Antor Vuk v Mirnu, inženir Rustja v Pevmi.

V soboto pred božičem 1968 se jima je pridružil v večnosti še tretji, voditelj krščansko-socialne smeri primorskega kulturno-političnega javnega življenja zadnjih desetletij, dr. Engelbert Besednjak, glavni urednik »Novega lista«.

Po daljšem bolehanju je umrl mož, kakršni so redki med nami. Njegovo sicer krepko naravo je strla neprestana delavnost od leta 1920 dalje. Izčrpala ga je vsestranska dejavnost v prid svojega ljudstva kot deželnega poslanca na Goriškem, državnega poslanca v Rimu, predsednika najrazličnejših organizacij na Primorskem v najtežjih časih med dvema vojnama, pa še kot vodilnega odbornika evropskih manjšinskih organizacij in tajnika manjšinskih častnikov v Evropi.

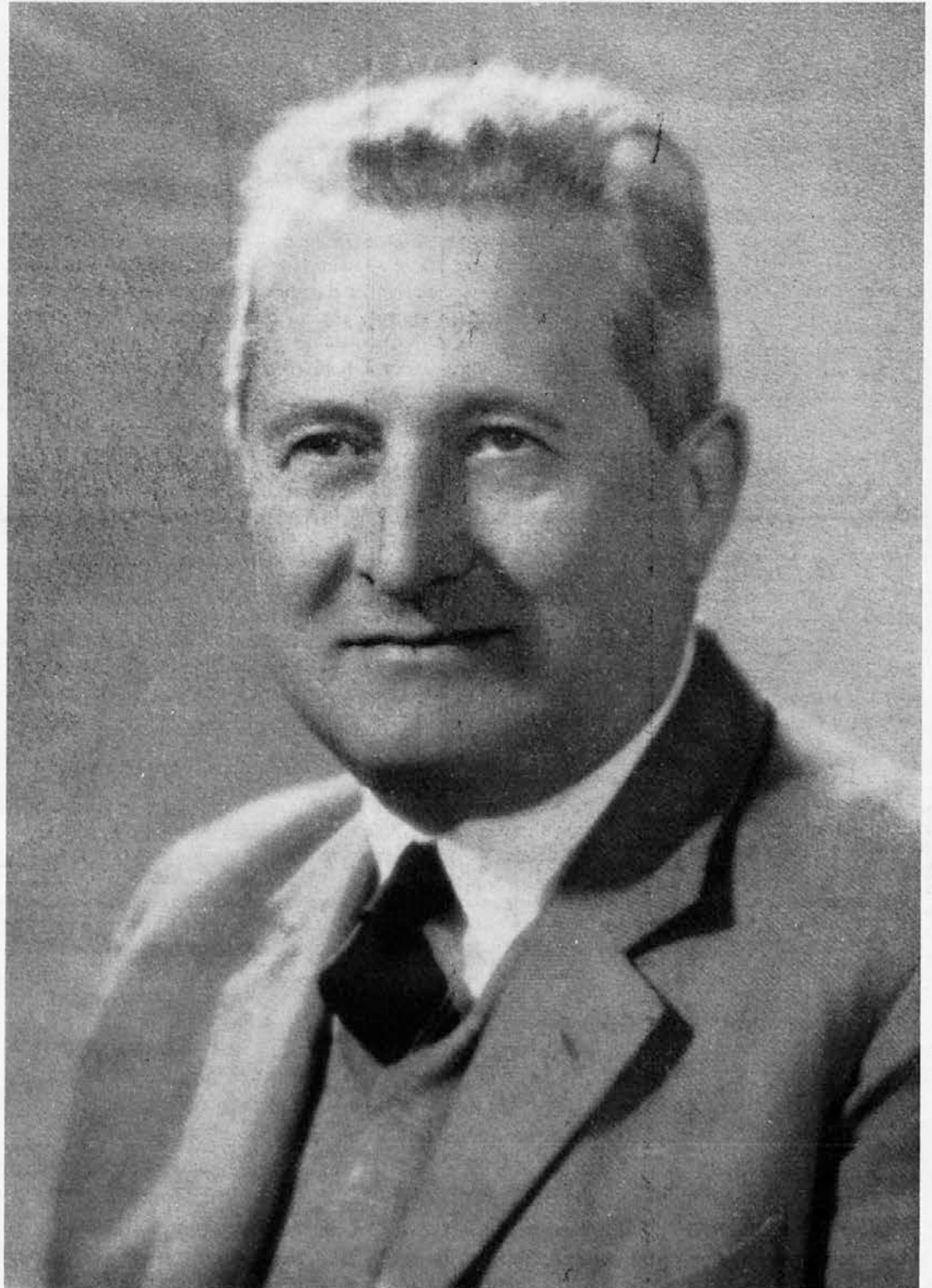
Politik domače in evropske širine je zatisnil trudne oči, ko je v njem še vedno tlelo upanje, da bo še lahko nadaljeval delo, v katero je bil zatopljen pred boleznijo.

Umrl je bojevnik za pravice in resnico svojega ljudstva, glasnik strpnosti in miru med Slovenci in sosednimi narodi.

PO POTI J. E. KREKA

Dr. Engelbert Besednjak je šel v svojih mladih in pravih moških letih po trdi poti vseh dotodanjih poštenih slovenskih javnih delavcev, po poti Cankarjevih idealistov, skozi dolino šentflorijansko, z očmi uprtimi v idealno kraljestvo lepe Vide.

Rojen je bil v preprosti delavski družini v Gorici leta 1894. Mati je bila likarica in perica, oče krojač v Rabatišču. Rod Besednjakov pa izvira iz rihenberških Brj. V Gorici je mladi Berto hodil v osnovno šolo, in se bistril tudi na srednji šoli prav v tistih letih, ko se je na Goriškem razcvetela druga narodna pomlad. Mladi so dvignili po letu 1910 v Gorici prapor napredka, socialne zavesti, doživljaneka krščanstva in samozavesti. Besednjak je stal že kot študent v prvih vrstah novega krščansko socialnega gibanja pod vodstvom J. Ev. Kreka, dr. Breclja, Kremžarja, Rejca, Sedeja in tudi poznejšega škofa Fogarja.

Že v tistih letih je mladi Berto okušal trd kruh, ko se je moral udinjati kot »piccolo« v hotelu »Posta«, da je pomagal družini. Po maturi mu je mati s podporo dobrotnikov omogočila študij na Dunaju. Vpisal se je na pravo in hkrati v trdo življenjsko šolo slovenskega študenta na Du-
naju. V sili in potrebi se je moral oprijeti tudi poučevanja in drugih težaških del, poleg rednega študija in delovanja v akademskih društvih. Ze tedaj se je uveljavljal njegov premočrtni značaj. Kar je spoznal za moralno in pravilno, za tistim
(dalje na 2. strani)

ZADNJE SLOVO

se je pogajal tudi preko vsch ovir. Skoval si je logično jasnost sklepanja in idej. V mladem, po telesu šibkem akademiku se je razvil bolj razumarski kot čustveni značaj, ki je prihajal do izraza v vsem njegovem javnem delovanju. In prav ta poteza poštenega računajočega politika in na sanjača je Besednjaku pridobila spoštovanje tudi pri najbolj hudih nasprotnikih.

V zasebnem življenju pa je bil mož srca. Pri njem desnica res ni vedela, kaj dela levica. Revni in pravice žejni, zapuščeni otroci in neboljeni starci, lačni študentje in revni umetniki so imeli v njem skrivnega podpornika do zadnjega. Tudi ko je imel premalo zase in za druge, je delil na pol. Marsikaj o tem bi znali povedati umetnik Špacapan, tenorist Šimenc, komponist Kogoj, pisatelj Velikonja, Lovrenčič in drugi.

Ko je položil Besednjak na Dunaju doktorat iz prava, ga je Izidor Cankar poklical v Ljubljano v uredništvo dnevnika »Slovenec«. S tem je začel svojo plodno časnikarsko in publicistično delo. Še kot mlad časnikar je kmalu zaslovel s svojimi temeljitimi uvodniki in članki. Tedaj sta obetajočega politika poklicala v Primorje tedanja voditelja Wilfan in Šček. Besednjak se je odzval klicu in je prijel v svoji ožji domovini za vodstveno delo.

Dežela je ležala v ruševinah, delovnih moči je primanjkovalo, inteligenca je bila razkropljena. Dr. Besednjak je prišel v prokrajino, kjer je bilo potrebno graditi s temljev vse materialno in duhovno življenje.

Besednjak se je lotil tega dela z brezprimernim idealizmom in požrtvovalnostjo. Posvetil se je službi svojega ljudstva doma, čeprav ga je morda njegov razboriti duh in široka politična razgledanost vabila v druge politične ali diplomatske dejavnosti.

Začel je najprej v Trstu kot glavni urednik »Edinosti«. Njegovo pero je postalo znano doma in v svetu. Pogumni in logično izpiljeni članki so zbudili jezo in pomisleke tudi pri mogotcih v Rimu. Ni se ustrašil grozilnih pisem in smrtnih groženj po požigu Narodnega doma in številnih nasiljih po deželi.

Po kr. odloku leta 1921 o obnovitvi deželnega odbora za Goriško-Gradiščansko je postal mladi Besednjak njegov vodilni član. Kot deželni poslanec e on prvi sestavil osnutke za obnovo dežele

Kot vodja III. socialno-političnega tečaja Kmečko-delavske zveze v Gorici leta 1925

Delo se je podesetorilo, ko je bil z Wilfanom izvoljen leta 1924 v rimski parlament. Spričo vse poslanske zbornice, slovenskima predstavnikoma nasprotno, je tako neustrašeno branil pravico svojega ljudstva, da so tudi nemški, francoski in angleški listi začeli pisati o položaju slovenske manjšine.

Besednjakova posebna skrb — o tem bomo pisali še v prihodnjih številkih — je bila tudi kulturna, časnikarska in združna podrobna organizacija na Primorskem.

Ko je bila vsa ta stavba leta 1927 uničena, se je vrgel na podrobno delo od vasi do vasi, da se je ohranila narodna zavest in upanje v ljudstvu, da bo pravica zmagala.

Leta 1929 je Besednjak dosegel z osebnimi intervencijami pri Mussoliniju, da je začel izhajati Novi list, mesečnik Družina in Istarski list. Vsi pod njegovo osebno odgovornostjo. Toda že naslednje leto so prenehali izhajati, ker se premočrtni Besednjak ni hotel ukloniti diktatu od zgoraj, da bi njegovi listi molčali spričo vednih krivic in nasiljev v deželi.

Po soglasnem sklepu organizacij — Slov. krščansko socialne zveze, Kmečko-delavskih zvez, Prosvet-

ne zveze in duhovniškega zbora sv. Pavla je odšel v tujino. Nastanil se je na Dunaju in je pravzaprav vodilna mesta v organizaciji evropskih manjšin in časnikarjev. Preko svojih kanalov je organiziral doma široko razpletano mrežo zaupnikov. Z Dunaja se je preselil v Beograd, kjer je opravljal zaupna dela za slovenske manjšine.

Leta 1950 mu je bila končno dana možnost, da se je vrnil v domovino, v Trst. Stremel je predvsem, da obnovi Slovensko-krščansko socialno zvezo in Novi list.

Z brezprimernim navdušenjem je v najtežjih razmerah in večkrat ob nerazumevanju gotovih struj nadaljeval svojo naravno pot in je dosegel še dosti svojih ciljev. Svoj idejni načrt, nekak duhovni testament, je napisal v prvi številki novoizdanega III. letnika Novega lista 27. maja 1954. Jasno in pogumno je povedal, kaj hočemo z nadaljevanjem Novega lista in svoje krščansko socialne organizacije.

Zapisal je: »Hočemo, da se bo zopet dvignil slovenski narodni ponos in da se bomo neustrašeno borili za našo enakopravnost na vseh področjih javnega življenja. Iz tega ne sledi, da bomo Italijane sovražili. Nasprotno! Izkazali jim bomo spoštovanje, ki ga sami zase od njih zahtevamo. Do Jugoslovanov bomo gojili ljubezen, ker so naši krvni bratje, čeprav vlada danes v Jugoslaviji tudi režim, katerega idejno odklanjamo. Novi list se bo v prvi vrsti zavzemal za socialno zatirane in prezirane, za revnega in delovnega človeka, ki tvori večino in jedro našega naroda.

Smatramo, da mora veljati poštenje ne samo v zasebnem, temveč tudi v javnem življenju. Predvsem tu naj velja načelo krščanske morale!

Novi list se bo upiral poplavi laži in bo dosledno branil resnico.

Ljudstvo si srčno želi miru. Do grla je že sito medsebojnih preprirov, obrekovanj in prerekanj po časopisih.

Srejemamo vodila J. Ev. Kreka, ki je rekel: »Kar je res in kar je pravično, to mora odsevati iz človeških besedi in dejanj, četudi je ves svet proti temu!«

Glasnik in prerok pravice in resnice našega ljudstva na Primorskem leži pokopan na mirenskem pokopališču. Njegov duh in njegova beseda pa bosta trajno živela med nami!

ZAHVALA

Ob smrti našega dragega

dr. ENGELBERTA BESEDNJAKA

se pristrčno zahvaljujemo vsem, ki so nam ob bridki izgubi stali ob strani in sočustvovali z nami ter nam na kakršen koli način izkazali svoje sožalje in pomoč, posebno še zdravniku dr. Milanu Starcu, ki ga je dolgo let zdravil, gospodom duhovnikom za duhovno tolažbo: klaretancu g. Malalanu, gospodoma Rutarju in Zerjalu, mons. dr. Musizzi, dr. Kosmaču, župniku Rudolfu in vsem predstavnikom oblasti, darovalcem vencev, vsem, ki so spregovorili poslovilne besede, ter mirenskemu pevskeemu zboru. Posebno zahvalo izrekamo tudi naši zvesti Pavli Ravnika za ljubeznivo pomoč pri negi pokojnika. Vsem še enkrat pristrčna hvala!

Trst, 3. januarja 1968.

Žena Zala; brat Peter; sestra Ana z možem in družino in vsi ostali sorodniki

Z realističnim optimizmom v novo leto

Leto, ki smo ga pustili za seboj, nam je prineslo — kot vsako leto — razočaranja, pa tudi zadoščanja, žalost in veselje, nesrečne in srečne dogodke. In tako bo tudi letošnje leto. Nesmiselno in celo praznovorno bi bilo napovedovati, kaj vse se bo zgodilo v njem, ali celo poslušati preroke in vzeti resno njihove »prerokbe«, za katere je že po verjetnostnem računu možno, da se jih bo nekaj uresničilo in sicer temveč, čimveč jih izrečejo, skoraj gotovo pa okrog 50 odst., ker je pač možno samo dvojje: da se nekaj zgodi ali ne zgodi.

Bolje je, da se z realizmom oziramo v bodočnost in presodimo s pametjo, kaj nam more prinesiti novo leto in koliko moremo vplivati na tisto, kar se bo dogajalo v njem.

Upravičeno lahko pričakujemo, da tudi leto 1969 ne bo prineslo človeštvu katastrofe v obliki nove svetovne ali celo atomske vojne. Ta možnost se je zdela v lanskem letu že blizu, vendar je zmagala razsodnost. In prepričani smo lahko, da bo vsaj ena stran tudi v bodočih krizah, ki jih gotovo ne bo manjkalo, ohranila glavo na pravem mestu in da tudi druga stran ne bo šla dalje, kakor ji pravijo njeni računi, da lahko gre brez nevarnosti svetovne katastrofe, kot je bilo to v primeru zasedbe Češkoslovaške. »Dnes je gotovo, da Sovjetska zveza ne more tvegati vojne z Zahodom, razen če bodo njeni računi popolnoma zgrešeni, in da tudi Zahod ne misli na napadalno vojno proti Sovjetski zvezi. To ne izključuje možnosti, da bi prišlo do poskusov kakih novih zasedb v Evropi ali do novih »kravjih kupčij«.

Toda da se to ne zgodi, ni odvisno samo od obeh velikih hegemonističnih sil, ampak tudi od manjših držav in zlasti tudi od tistih, ki bi prišle v poštev kot žrtve takih zasedb in barantanja ter izsiljevanja. Narod, ki ne dopusti, da bi drugi barantali z njim, in ki je trdno odločen, da se bo branil v vsakem primeru in za vsako ceno, je lahko skoraj stoodstotno siguren, da se ga ne bo nikdo lotil ali ga imel za sredstvo politične izmenjave. Zgodovina in zlasti tudi novejša zgodovina je to dovolj jasno pokazala. Ni važno število in tudi ne velikost državnega ozemlja. Važni sta obrambna volja in ljubezen do svobode. Nevarna pa je vsakemu narodu omahljivost in negotovost glede tega, kaj hoče, ali celo dvom v lastno bodočnost. Niti največji sili danes nista pripravljene tvegati prave vojne, da bi upognili kak majhen narod, neglede na to, da so izkušnje zadnjega časa dokazale, da je tudi majhne narode nemogoče zlomiti z orožjem in nasiljem, če se sami ne vdajo. To lekcijo stare in nove zgodovine moramo imeti zlasti mi Slovenci vedno pred očmi.

Seveda pa je potrebna vsakemu narodu tako glede lastnih notranjih zadev kot tudi glede mednarodnega dogajanja zadostna mera realizma. Današnji svet kot celota in vsak narod še posebej, posebno pa še vsak majhen narod, stoji pred takimi problemi, da jih lahko reši samo, če jih je pripravljen spoznati in priznati v vsej njihovi goloti in resničnosti. Zato se mora znebiti vsakega mita, ki ga ovira pri spoznavanju resničnosti, pa naj bo tak mit še tako star, še tako zakoreninjen v narodni zavesti, še tako ljub, dozdevno še tako potreben sedanjosti. Današnji svet znatnosti in tehnike, svet stvarnosti, ne prenese več mitov, ki so leglo totalitarizmov in samoprevar, s tem pa tudi razočaranj in novega trpljenja. Miti so kot megle, ki ovijajo resničnost in jo zakrivajo.

Ravno realistična presoja svetovnega in našega lastnega narodnega dogajanja nas sili, da ne zanikamo stalnega, četudi postopnega in morda včasih celo počasnega napredka. Toda vsak napredek si je treba priboriti, priboriti predvsem z delom in z razmišljanjem. Noben napredek ne pade z neba kot zrelo jabolko z drevesa. In samo velika iluzija je pričakovanje, da je le s popolnim prevratom tistega, kar je, možno ustvariti boljši svet, v katerem ne bo več krivic. Boljši svet bo mogoče ustvariti samo z delom, samo z miselnim napredkom, samo z realizmom, ki postopno odpravlja tisto, kar je slabo, in ustvarja boljše življenjske pogoje za vse, brez egoizma in brez zagledanosti samo vase.

Ni dvoma, da ta spoznanja prodirajo in da bodo napredovala tudi v novem letu. Tako lahko upamo z določeno mero realizma, da bo letos končana vojna v Vietnamu, da bo prišlo do mirovnih pogajanj na Bližnjem Vzhodu, da bo svet napravil konec moriji v Biafri, da se bo rasna, narodna in ideološka diskriminacija na Vzhodu in Zahodu spričo splošnega napredka počasi prežvela sama po sebi, ker bo postala absurdna in znak barbarstva, in da bo vedno bolj prevladovalo spoznanje, da je smešno in hkrati grešno izdajati tako ogromne vsote za oborožitev, ko bi lahko človeštvo živelo v miru med seboj in ustvarjalo atomsko silo za mir namesto za vojno.

Če posebej pa lahko Slovenci kot narodna celota pričakujemo, da se bomo tudi v novem letu še močneje povezali med seboj in se afirmirali v svetu in da si bomo z realizmom in odločnostjo priborili še več svobode in tudi še več spoštovanja pri naših sosedih. Mnogo znakov kaže na to. In to velja tudi za našo manjšino. Predpogoj je samo, da imamo sami voljo za to.

Česa se boje Slovaki

Zahodni tisk v zadnjem času s skrbjo in obžalovanjem piše o ogroženem položaju Dubčeka in zlasti predsednika češkoslovaškega osrednjega parlamenta Smrkovskega. Smrkovsky velja zdaj za najodločnejšega branivca sprostitev, proti kateri je bil naperjen sovjetski vdor, zlasti odkar je bil Dubček prisiljen zaigrati nekoliko dvomljivo vlogo, ki mu gotovo ne prihaja od srca. Kot so v začetku tega tedna dopisniki zahodnih tiskovnih agencij poročali iz Češkoslovaške, je voditelj slovaške komunistične partije Gustav Husak na seji vsenarodnega sveta partije v Bratislavi napadel »desne sile, ki so pred avgustom motile življenje

v državi«. Očital jim je, da se niso ničesar naučile iz lekcije zgodovine in še vedno ščuvajo ljudstvo ter povzročajo politične krize.

Zahodni tisk meni, da je letelo to na Smrkovskega in na dejstvo, da sta se mogočna sindikata kovinarjev in rudarjev, ki štejeta skupno 940.000 članov, potegnili zanj in zagrozila s stavko, če bo odstavljen. V resnici pa gre po vsej verjetnosti za napačno tolmačenje, ki izvira iz neznanja o razmerah na Češkoslovaškem, glede na to, da se zahodni svet veliko premalo ukvarja z nacionalnimi problemi srednjeevropskih in vzhodnoevropskih držav. Kdor pa razmere na Češkoslovaškem dobro pozna, mu je jasno, da se Husak, ki je bil eden glavnih zagovornikov liberalizacije in zvest Dubčekov sodelavec ter je bil tudi sam svoj čas zaprt pod stalinističnim režimom, ni spreobrnil k stalinizmu ali k sedanjim sovjetskim metodam, ampak da mu je narekovala omenjeno stvarilo in očitek resnična bojazen. V sredo je namreč začel delovati na Češkoslovaškem federalistični sistem, v katerem imajo tako Čehi kot Slovaki lastno republiko. Oba naroda bosta odslej sama upravljala vse svoje narodne zadeve. Skupna osrednja vlada bo imela na skrbi le malo zadev:

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 5. januarja, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 9.50 Glasba za čembalo; 10.15 Poslušali boste; 10.45 V prazničnem tonu; 11.15 Oddaja za najmlajše: Jeza: »Božična odprava v gozd«; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 »Santepeter«. Drama v 5 dej.; 17.35 Beseda in glasba; 18.00 Miniaturni koncert; 18.30 »Kino, včeraj in danes«; 18.45 Operetne glasbe; 20.00 Sport; 20.30 Reharjeva: »Potovke«; 21.00 Semeni plošč; 22.00 Nedelja v športu; 21.0 Sodobna glasba; 22.20 Zabavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 6. januarja, ob 8.30 Godalni orkestri; 9.00 Prenos sv. maše; 9.50 Mozart: Fantazija v c molu; 10.00 Glasba za praznično jutro; 11.00 Koncert violinista Roka Klopčiča, pri klavirju Marijan Lipovšek; 11.15 Komačeva: »Čudni popotniki«. Mladinska rad. igra; 11.45 Ringaraja za naše malčke; 12.00 Pesmi o božiču in treh kraljih; 12.30 Glasba po željah; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 Rebula: »Kratek preplah v mestu Arbeli«. Rad. drama; 16.50 Igra Lesjakov ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce; 18.15 Buonocorejev orkester; 18.30 Maša na Sv. Treh kraljev dan. Pojejo verniki na Solbici po krajevni tradiciji; 19.10 »Sveti Trije kralji v ljudskem izročilu«; 19.25 Znane melodije; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Sestanek s Fansi; 21.05 B. Pahor: »Ponarejeno drevesce«; 21.25 Romantične melodije; 22.00 Slovenski solisti; 22.20 Zabavna glasba.

♦ TOREK, 7. januarja, ob 7.00 Koledar; 7.30 Jutrnanja glasba; 11.35 Sopek slovenskih pesmi; 11.50 Igra harfistka Glamann; 12.00 Iz slovenske folklore; 12.30 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Pacchiorijev ansambel; 17.20 Za mlade poslušavce; 18.15 Umetnost; 18.30 Duo Perpich - Passaglia; 18.55 Igra Halletzov orkester; 19.10 Srečanja z umetniki; 19.20 Motivi, ki vam ugajajo; 19.45 Furlanski kvartet »Stella Alpina«; 20.00 Sport; 20.30 Prokofjev: »Igravec«, opera; 22.50 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 8. januarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutrnanja glasba; 11.40 Radio za I. stopnjo osnovnih šol; 12.00 Na pianolo igra »Big« Tiny Little; 12.10 »Virgilij Sček«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Casamassimov orkester; 17.20 Za mlade poslušavce; 18.15 Umetnost; 18.50 Radio za I. stopnjo osnovnih šol; 18.50 Nove plošče resne glasbe; 19.10 »Higiena in zdravje«; 19.15 Prijubljene melodije; 20.00 Sport; 20.30 Sinf. koncert. V odmoru (21.00) Za vašo knjižno polico; 21.45 Nežno in tiho 22.10 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 9. januarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutrnanja glasba; 11.35 Sopek slovenskih pesmi; 11.50 Igra pianist Calvi; 12.00 Snubljenje s čokom v Terški dolini; 12.15 Za vsakogar nekaj 13.30 Glasba po željah; 17.00 Boschettijev trio; 17.20 Za mlade poslušavce: Razkuštrane pesmi; 18.15 Umetnost; 18.30 Sodobni slovenski skladatelji; 18.45 Rugolov veliki orkester; 19.10 Pisani balončki; 19.40 Kostelanetz izvaja Kreislerjeve in Rombergove motive; 20.00 Sport; 20.30 Molière »Zdravnik po sili«. Komedijska v 3 dej.; 21.35 Moderni ritmi; 22.00 Komorne skladbe; 22.30 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 10. januarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutrnanja glasba; 11.40 Radio za II. stopnjo osnovnih šol; 12.00 Trobentač Farmer; 12.10 »Blagovnanstvo za domačo rabo«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Klavirski duo Russo-Safred; 17.20 Za mlade poslušavce; 17.55 Slovenščina za Slovence; 18.15 Umetnost; 18.30 Radio za drugo stopnjo osnovnih šol; 18.50 Komorni koncert; 19.10 Frosini: Državljanška vzgoja; 19.25 Prijetne melodije; 19.45 »Beri, beri rožmarin zeleni«; 20.00 Sport; 20.30 Gospodarstvo in delo; 20.45 Koncert operne glasbe; 22.00 Skladbe davnih dob; 22.10 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 11. januarja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutrnanja glasba; 11.35 Sopek slovenskih pesmi; 11.50 Karakteristični ansambli; 12.10 Tul: »Iz starih časov«; 12.20 Za vsakogar nekaj; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Avtoradio; 16.10 V tričetrtinskem taktu; 16.45 Nievo: »Izpovedi osemdesetletnika«. Roman. Izvajajo dijaki Slovenskih višnjih srednjih šol v Trstu; 17.20 Dialog - Cerkev v sodobnem svetu; 17.30 Za mlade poslušavce; 18.15 Umetnost; 18.30 Cecilijanka 1868, prvi del koncerta; 19.00 Steffenov ansambel; 19.10 »Družinski obzornik«; 19.25 Zabavali vas bodo; 20.00 Sport; 20.30 Teden v Italiji; 20.45 Zora Saksida: »Beauty-cases«. Radijska kriminalka; 21.30 Vabilo na ples; 22.30 Zabavna glasba.

TEDENSKI KOLEDARČEK

5. januarja, nedelja, Amelija, Grozdana
6. januarja, ponedeljek: Trije kralji, Mojmir
7. januarja, torek: Lucijan, Zdravko
8. januarja, sreda: Severin, Maks
9. januarja, četrtek: Julijan, Lijana
10. januarja, petek: Pavel, Aldo
11. januarja, sobota: Božidar, Higin

Izdajatelj: Engelbert Besednjak • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ulica Sv. Franciška 20 - telefon 29477

(nadaljevanje na 9. strani)

I Tržaškega

Openski Slovenci dr. Metki Kacinovi

Opčine, za božič 1968

Spoštovana g.na doktorica,

dovolite, da se Vam zavedni Slovenci z Opčin — in morda z njimi vsi tržaški Slovenci — zahvalimo za zgled ponosne neustrašenosti, s katero ste se uprli rasistični zahtevi, da v domači lekarni ne govorite s slovenskimi odjemalci v slovenščini.

Kakor je iz te zahteve spregovorila moralna in umska manjvrednost, tako je iz Vašega nastopa še enkrat spregovoril dostojanstven ponos Slovenca, ki hoče ob spoštovanju vseh Slovenec ostati.

V perfektni italijanščini ste enojezičnemu sogovorniku odvrnili, da Vas lahko odpusti, da pa Vam ne more prepovedati govoriti v materinem jeziku.

Odveč je podčrtati, na kateri strani sta v tistem hipu stali v openski lekarni tako kultura kakor civilizacija; kdo je bil Evropejec in kdo je bil barbar.

Da nam je ta zgled prišel od človeka mladega slovenskega rodu, nam je poleg vsega drugega v jamstvo, da tržaški Slovenci smemo naprej polni vere v bodočnost.

Vaš zgled je v enem mahu razpihal grmado pepela pod tlečo žerjavico: bil je apel na vse tiste polovičarske slovenske vesti, ki še ne znajo dovolj ceniti tega, kar je stalo tržaške Slovence divjanje črnih srajc: požig naših narodnih domov, teroristične procese, krematorij in tisoče mrtvih.

Gospodična doktorica, hvala!

Slovenci, posnemajmo!

Openski Slovenci

PROTEST REPENTABORSKEGA OBČINSKEGA ODBORA PROTI KRIVICI, STORJENI DR. PHARM. METKI KACIN

»Repentaborski občinski odbor, ki se je sestel na redni seji dne 21. decembra 1968, ogorčeno protestira proti antidemokraciji in diskriminacijskemu ravnanju upravitelja openske lekarne ter zahteva, da se proti njemu uvedejo najstrožji ukrepi, tudi zato, da se preprečijo taki nadaljnji pojavi.«

Ta protest je bil tudi poslan pristojnim oblastem.

Srečanje somišljenikov Slov. skupnosti v Borštu

19. decembra so se v Borštu sestali somišljeniki, kandidati in drugi sodelavci liste Slovenske skupnosti v dolinski občini. Srečanja so se udeležili poleg občinskih svetovavcev še pokrajinski odbornik Rudolf ter tajnik Slovenske skupnosti v Trstu Štoka, ki so poročali o delovanju upravnih organov, v katere so bili izvoljeni.

Številni prisotni so z zanimanjem sledili obravnavanim vprašanjem iz življenja slovenske manjšine: obisk delegacije Slov. skupnosti pri vladi republike Slovenije, nastop krize v pokrajinskem svetu, položaj v dolinski občini ter odnos deželne vlade do Slovencev. S svojimi posegi v razpravo so navzoči pokazali, da znajo zrelo presojati probleme, s katerimi se mora soočiti slovenska narodna manjšina tako v splošnem kot v krajevnem merilu.

Srečanje je pokazalo, da so takšni stiki z našimi ljudmi nadvse koristni, v zadoščenju in v spodbudo vsem, ki kakorkoli politično delujejo. Naši ljudje se namreč dobro zavedajo težav, ki so povezane s političnim delom med slovensko manjšino, zato odgovornim ljudem tudi zaupajo. Zavedajo se tudi, da politika v korist narodne manjšine v drugorodni državi ni istovetna s strogo strankarsko politiko, ampak mora izkoristiti vse priložnosti, da se kot manjšina ohranimo in dalje razvijamo.

Dolina:

LOKACIJA SPORTNEGA CENTRA

Kot se je predvidevalo, je dolinska občinska uprava sklenila, da se športni center zgradi na področju pod županstvom. To lokacijo je utemeljila z razlogom, da je iz več ozirov najboljša. Zato upa, da se bo

polegla polemika, v katero je občinski odbor zašel zaradi svoje nepremočrtosti in kij e dosegla višek na znanem javnem zborovanju v Boljuncu prve dni decembra.

Če drži, da bo po sedanjih načrtih omenjeni športni center obsegal samo nogometno igrišče in telovadnico, se postavlja vprašanje, ali bo to zadostovalo za športni center v pravem pomenu besede. Športni vzgojitelji, ki gledajo v bodočnost, pravijo, da je treba mladino usmerjati ne samo v nogomet, ampak tudi v druge športne panoge. Zato je absolutno potrebna ustreznata atletska steza. Sedaj je še čas, da se na to misli.

Noben resen športni strokovnjak bi ne mogel zagovarjati »športnega centra« z nogometnim igriščem a brez atletske steze, namenjene mnogo večjemu številu mladine.

—0—

LEPO VREME OB PRAZNIKI

Naše želje so se uresničile in za božične praznike smo imeli lepo, četudi nekoliko mrzlo vreme. Prvi božični dan kljub temu v okolici ni bilo veliko izletnikov iz Trsta. Ljudje so se v skladu z božično tradicijo držali bolj doma. Mnogi pa so se že prejšnji dan podali na kakšna smučišča v Dolomite, Julijske Alpe ali v slovenske planine, tako tudi precejšnja skupina slovenske šolske mladine, ki je odšla na smučarski tečaj v slovenske gore.

Na praznik sv. Štefana je bilo tudi na cestah v tržaški okolici nekaj več prometa. Prijetne postaje takih izletnikov so predstavljale v prazničnih dneh kraške gostilne, kot npr. v Bazovici, v Velikem Repnu in na Repentabru, kjer je prijetno dišalo po

(Nadaljevanje na 8. strani)

UMRL

JE

ZNACAJEN

MOŽ

Na Opčinah je umrl v soboto 21. decembra gospod Franc Gostiša, višji sodni uradnik v pokoju. V ponedeljek dopoldne smo ga pokopali na vaško pokopališče.

Pokojnik je bil srčno dober človek in v narodnem pogledu pravi možak. Rojen je bil leta 1890 v Sapjanah blizu Reke, kamor pa je bil njegov oče železničar samo službeno prestavljen, drugače je bil njegov rod z Notranjskega. Študiral je v Ljubljani, Gradcu in na Dunaju ter nastopil nato službo kot sodni uradnik. Služboval je v Pulju, Postojni, Sežani, Gorici in nato celi 27 let v Genovi, kamor je bil iz Gorice prestavljen v 24 urah, ker si ni pustil spremeniti svojega pristnega slovenskega priimka Gostiša v De Agostini, kot mu je bilo ukazano z odlokom. Odlok fašistične oblasti o preimenovanju je raztrgal. Kot zaveden Slovenec in izobražen človek je vedel, kakšna družinska tradicija in zgodovina se skriva v priimkih in kako popačen priimek izkrivlja tudi človekovo osebnost in jo potvarja. Rajši je sprejel nase posledice, ki niso izostale.

Za svoje vestno službovanje je bil odlikovan za cavaliera republike.

Tudi v tujem okolju je vzgojil svoja otroka, sina, ki je zdaj advokat v Neaplu, in hčerko, dr. farmacije v Genovi, v zavedna Slovenca, ki govorita prav tako dobro slovensko, kakor če bi bila vedno živela v slovenski sredini.

Na stara leta si je zaželel povratka v domače kraje, da bi počival v slovenski zemlji. Naselil se je na Opčinah, kjer je živel v mirnem zatišju; toda dolgotrajna bolezen, ki ga je privezala na posteljo, mu je onemogočila, da bi užival bivanje v domačem okolju.

Vendar je potrpežljivo prenašal težave bolezni, ob skrbni negi domačih, dokler ni, previden s svetimi zakramenti, tik pred Božičem v miru zaspal. Naj v miru počiva v domači zemlji, ki jo je vse življenje ljubil. Ženi, hčerki in sinu naše iskreno sožalje.

ZAHVALA

Iz srca se zahvaljujemo vsem, ki so ob bridki izgubi našega dragega moža in očeta Franca Gostiša sočustvovali z nami, zlasti pa dr. Milanu Starcu za skrbno zdravniško pomoč in preč. gospodu Ivanu Doberšku za prijateljske obiske pri bolniku in za duhovno tolažbo.

Opčine, 30. decembra 1968.

GOSTISOVI

Ob grobu dr. Besednjaka

Dr. Engelbert Besednjak je umrl 21. dec. ob 22.23. Ležal je na parah v svojem stanovanju. Pogreb je bil v ponedeljek 23. dec. Ob 14. uri so odpeljali njegovo truplo v bližnjo cerkev klaretancev, v katerih župnijo je spadal in kjer so slovenski duhovniki opravili pogrebne obrede in molitve. Na poti do cerkve je spremljala krsto množica tržaških Slovencev, ne samo izobražencev, ampak tudi preprostih ljudi, ki so ga imeli radi in so ga spoštovali zaradi njegovega pogumnega boja za pravice primorskega ljudstva v predvojni in povojni Italiji.

Iz Trsta je krenil dolg sprevod avtomobilov za pogrebnim vozom skozi Dol na mirensko pokopališče, kjer je pokojnik želel, naj ga pokopljejo.

Skoro vsa vas se je zbrala na pokopališču; prihiteli so tudi številni prijatelji in zastopniki oblasti. Po pogrebnih obredih številnih duhovnov pod vodstvom pokojnikovega prijatelja župnika Rutarja so se poslovili od rajnega razni zastopniki in prijatelji. Prvi je spregovoril deželni poslanec dr. Štoka, čigar govor prinašamo na drugem mestu; Gorazd Vesel v imenu SKGZ; Zorzut za prijatelje sošolce in za skupnost Slov. krščansko socialne zveze; g. Gorkič iz sosednje Vrtojbe za domačine in dr. Požar, ki je osvetlil pokojnikovo delo. Mirenski pevski zbor je pod Venčkovim vodstvom zapel ubrane žalostinke, med tem ko so začele padati na krsto prve grude domače zemlje in se je zgrnila nad grob grmada vencev z zadnjimi pozdravi.

Pogreb dr. Besednjaka. Pred cerkvijo klaretancev v ulici S. Anastasio

Moramo verovati v jutrišnji dan, moramo verjeti, da ni bilo njih delo zaman...

V imenu Slovenske skupnosti je spregovoril dr. Besednjaku v slovo deželni svetovavec dr. Drago Štoka. Rekel je:

Zamejski Slovenci pokopavamo danes moža, s katerim je tesno povezana vsa naša polpretekla zgodovina: človeka, ki se je s svojim izrednim življenjem, talentom povzpел izpod krova revne slovenske družine v eno naših najbolj markantnih političnih osebnosti: človeka, ki je v najtežjih časih primorskih Slovencev z neustrašeno ljubeznijo branil pravice svojega naroda ne samo po naših primorskih vaseh in trgih, ampak celo na klopih rimskega parlamenta, in to iz oči v oči s črnim tiranom: človeka, ki se tudi po drugi svetovni vojni ni hotel izogniti nalogi, katero je v svoji svestobi do slovenstva mislil, da jo mora izvršiti med Slovenci, ki so še enkrat ostali manjšina.

Pokojnemu dr. Engelbertu Besednjaku je bilo dano mnogo talentov. Teh svojih darov ni zakopal, ampak jih je neprestano gojil in izpopolnjeval.

Dana mu je bila mikavna, smiselna in jedernata beseda, ki je delala iz njega izred-

nega govornika. Njegovi govori so navduševali preprostejše ljudstvo in zahtevnejše izobražence.

Dano mu je bilo spretno in inteligentno sukatj pero: njegovi neštevilni članki, raztreseni od Malega lista preko ljubljanskega Slovenca da tržaškega Novega lista, so bili razumljivi tako kmetu kakor delavcu in intelektualcu.

Pokojniku sta bili dani izredna politična sposobnost in vztrajnost pri delu.

Morda ne znamo vsi ceniti ogromnega dela, ki so ga naši narodni voditelji opravili v predvojnem času na Primorskem: življenje narodnega politika in publicista je v tistih časih zahtevalo celega moža: politik se je miral dobesedno odtrgati od svoje družine, da je lahko narodu posveti vse svoje dneve, večere in noči, in to ob neprestani grožnji Damoklejevega meča nad glavo, fašizma in njegove policije.

Bitežnik, Šček, Besednjak... kakorkoli bi se kdo utegnil distancirati od njihovih posameznih političnih konceptov, tako jim

(nadaljevanje na 6. strani)

Naši primorski in koroški poslanci na enem mednarodnih manjšinskih kongresov v Zenevi v času med obema vojnama. Od leve na desno: dr. Besednjak, dr. Vilfan, župnik Starc in dr. Petek

MORAMO VEROVATI V JUTRIŠNJI DAN, MORAMO VERJETI, DA NI BILO NJIH DELO ZAMAN ...

mora vsakdo priznati, da so živelj neomajno zvesti svojemu narodu in se neprestano žrtvovali za ogroženo Primorsko.

Morda ne bomo znali nikdar pravilno in pravično vrednotiti njihovih žrtev, nenehne odpovedi v korist slovenstva, njihovega brezdomstva. Da, brezdomstva, kajti generacija pokojnika ni vedela, kaj pomeni v miru živeti na svojem domu, ni vedela, kaj pomeni priti zvečer domov in sestiti za mizo k večerji: bili so večni narodni Ahasveriji, ki jih je politična zavzetost za svoj narod gnala od Judeža do Kajfeža, od Gorice in Trsta do Rima, nato pa v Ljubljano, Beograd, pa spet v Trst, Gorico... In pri vsem tem je znala generacija tistih politikov, in med njimi je bil dr. Besednjak, vedno ohraniti vzorno samoobvladanje, vljudnost do vsakogar, tudi do političnih nasprotnikov, gosposkost v nastopu, in to tudi v najbolj razburljivih trenutkih. Niti v skrajno napehtih momentih namreč se niso oprijeli manjvrednega političnega sloga: bila je to generacija gosposkih in svetovljanskih politikov, ki so naš narod tudi pred tujci doštójno predstavljali.

Mlajši rodovi se imamo od politikov te generacije marsikaj naučiti. Morda nam morajo prav v teh nemirnih časih lahkotnega zametavanja vsakega ideala in celo večnostnih vrednot, morda nam morajo prav v današnjih razrvanih časih biti stalno pred očmi žrtve, delo, ideali, samozatajevanje, neupogljiva ljubezen do svojega naroda, ki so odlikovale naše predvojne narodne politike.

Moramo verovati v jutrišnji dan, moramo verjeti, da ni bilo njih delo zaman, ampak da bo in da že poraja sadove, ki jih bomo deležni ne samo mi, ampak tudi novi in novi rodovi, ki bodo stopili na tla te čudovite, neštetokrat s krvjo poškopljene, že večkrat na smrt obsojene Primorske, ki pa se je znala vselej rešiti spon in zaživeti človeka in naroda vredno življenje.

Naj bo dr. Engelbertu Besednjaku lahka ta prelepa rodna zemlja, ki jo je tako izredno ljubil in za katero je vse svoje življenje izgoreval.

SOZALJE

Uredništvo in uprava Novega lista ter vodstvo in osebje tiskarne Graphis izražajo vdovi pok. dr. Engelberta Besednjaka, njegovemu bratu in sestri ter vsem ostalim sorodnikom svoje globoko občuteno sožalje.

Preko našega lista sta izrazila pokojnikovi ženi in sorodstvu svoje sožalje tudi poslanec g. Albin Škerk in sovodenjska občina, pa tudi razni drugi.

Alojz Rebula:

Brizgajoča svetskost, združena s primorskim temperamentom

Ce bi rekel, da sem dr. Besednjaka dobro poznal, bi rekel preveč. Ce bi rekel, da sem ga slabo poznal, bi rekel premalo. Najino poznanstvo je pač obstalo v tisti vljudni nedoločljivosti, ki včasih razmejuje celo nature s podobnim življenjskim angažmanom in s podobnim ocenjevanjem zadev tega sveta.

Osnovno, kar ti je ob njem padalo v oči, je bila suverena gosposkost kretnje, ki je redka celo pri »imperialnem« Slovincu francjožefovskih časov, kaj šele danes. Ta brizgajoča svetskost, združena s primorskim temperamentom, je delala iz dr. Besednjaka rojenega plesalca na parketih velikega sveta. Diplomatsko neprekošljivi zunanji minister? Očarljivo obkrožujoči ambasador? Sorbonski profesor diplomacije? To so bile vloge, za katere si predestiniral dr. Besednjaka že ob prvem stisku roke.

Nepodkupljiva zvestoba svojemu proletarskemu narodu je ta izreden osebnostni talent devalvirala, kakor se pri Slovencih dogaja, v ponižno strežbo potrebi dneva, od nastopov po goriških ljudskih taborih pred fašizmom tja do poberkovanja čim umnejših novic, ob tiskarskem pultu za povojni tržaški Novi list. Vmes meteoritski zalet, ko se je mladi, neugnani, nevarni slovenski

poslanec iz klopi palače Madama dvobojeval z genocidno dialektiko Cezarja nove Italije, Benita Mussolinija. In potem spet kulloarska poltoma v boju za pravice naših očetov po izgnanskem Dunaju in po kraljevem Beogradu tja do naših povojnih tržaških ruševin.

»Ti si slovenski Talleyrand,« mu je po vojni ponagajal drugi mož iz izumrlega rodu slovenskih diplomatov — Izidor Cankar. Toda bistvo pravih Talleyrandov je razpoložljivost za golo šahiranje: popolna človeška praznina. Dr. Besednjak pa je skladno s krogom, s katerim je bil sorodniško povezan, od pesnika Stanka Vuka do mučenca Pinka Tomažiča, prinašal v večkrat cinično spogledovanje politike dvoje: privrojeno solidarnost z malim, delavnim, neprivilegiranim človekom in neugasljivo zvestobo svojemu tlačnemu narodu.

Ta zvestoba je bila pri njem zmožna svojevrstnih fines.

Takšna finesa je bil na primer Slovenski pravopis, obvezen na njegovi pisalni mizi.

Živa lekcija določeni današnji politični primitivnosti, od Toronta do Londona in do določene zamejske publicistike.

Na proslavi 90. godu monsignora Ivana Trinka l. 1953

PRAZNIKI V GORICI

Letošnje božične praznike so obhajali Goričani kot po navadi bolj v družinah kot po gostiščih. Vsaj tako je mnenje lastnikov gostinskih podjetij. Pač pa so bile trgovine bolje obiskane kot lani. Dosti meščanov je šlo ob lepem, čeprav mrzlem vremenu, na krajše izlete ziasiti čez mejo, tako da je bilo mesto za Stefanovo napol prazno.

Tem bolj živahno pa je bilo v mestu silvestrovanje. V gostilnah in restavracijah se je kar tlačilo gostov, ki so pričakovali novo leto in so pozabili težave starega in morda tudi nadloge bodočega leta. Pa tudi preko meje je šlo nad 30 tisoč ljudi. Po razsvetljavi in pokanju petard, brez razbijanja običajne stare posode in njih metanja skozi okno, kar je župan modro prepovedal, je prišlo novo leto s stoterimi upanji, da bo boljše kot je bilo prejšnje. Bog daj, da bi se te želje izpolnile!

Kako bo v novem letu v Gorici, je povedala tudi neka goriška »prerokinja«, ki pa noče izdati svojega imena. Pravi, da bo v letu 1969 življenje v Gorici teklo bolj mirno kot lani. Proti koncu pomladi pa se bodo pripetili taki mednarodni politični dogodki, ki bodo prrtresli tudi naše mesto. Eden izmed meščanov, toda eden bogatejših, bo zadel velik dobitok. Ena izmed Goričank se bo pa proslavila v kinu ali gledališču. V začetku pomladi se bo pripetilo tudi nekaj avtomobilskih nesreč. Pazite! Jeseň bo lepa in mirna. Pozimi pa bo pretresel naše mesto velik zločin. Povzročitelj bo menda iz Trsta. Eden izmed Goričanov pa bo ob koncu leta prilezel na precej visoko politično stopnjo. Imen pa prerokinja ni povedala.

V ČASTEN SPOMIN!

V soboto 28. decembra dopoldne so imeli v Vipavi skromno, a pomembno slovesnost odkritja dveh plošč v spomin dvema za vse slovensko ljudstvo zaslužnima možema.

Prvi je dekan in javni delavec Jorij Grabrijan (1800-1882), ki je bil dolgo let dekan v Vipavi. Pridobil si je velike zasluge za tedanje šolstvo in je bil duša velikih taborov v Vipavski dolini in še posebno tabora v Vipavi leta 1870.

Drugi pa je Stefan Kocijančič (1818-1883), rektor goriške bogoslovnice, zgodovinar in velik jezikoslovec, ki je imel tesne znanstvene in prijateljske zveze z italijanskim goriškim učenjakom Isaio Ascolijem.

Obema zaslužnima domačinoma so Vipavci vzdali spominski plošči na pročelju vipavske šole že leta 1885.

Fašisti so pa obe plošči nasilno odstranili.

Tudi tu se jim ni posrečilo zatreti spomina na moža, ki sta dala svoj velik prispevek za slovenski prerod. Zato so v soboto ponovno odkrili obe plošči na istem mestu, na pročelju osnovne šole v Vipavi. Pobudo sta dala osnovna šola v Vipavi in goriški muzej v Novi Gorici.

V načrtu so še spominske plošče drugim zaslužnim možem v deželi, tako jezikoslovcu Skrabcu in Janezu Svetokriškemu, ki ju pripravlja klub starih goriških študentov, da bo tudi mladi rod znova cenil nesebično delo prednikov in jih tudi posnel.

Štmaver:

SPOMINI OB NOVEM LETU

Sedeli smo ob koncu leta pri kozarčku dobrega in se spominjali starih časov.

Bilo je leta 1900, začetek dvajsetega stoletja, ko je pokojni gospod kurat ves vesel oznanil, da se je v prejšnjem letu rodilo v fari osem fantičev in štiri dekletca. Babica iz Pevme je bila to leto kaj zaposlena v naši raztreseni vasi. Majhna, suha ženica je pa bila kaj hitrih nog in je brž pretekla naše klance k porodnici. Krstov se je veselil tudi mežnar Zanut, ker je tudi njemu padla kakšna kronica.

Otroci pa smo rastlej in smo bili kljub mizeriji vedno zdravi. Otepali smo polento, krompir, repo in zelenjavo. Mleko, maslo in jajca so šli v korico za »gospodo«. Doma je bilo to le za priboljšek. Opoldne smo zjemali vsi iz ene sklede, po molitvi seveda. Zvečer je pa bilo treba prej odmoliti rožni venec.

Prišlo je leto 1906, ko so nas starši peljali k šolskemu vpisovanju. Gospod učitelj Benič se je kar prijazno ustrašil, češ kam pa bomo posadili vso to mladež. Pa je gospod kurat pomirljivo rekel, jih bomo že kam stisnili, če ne drugače, pa na stole poleg klopi.

Učilnica je bila tedaj v veliki farovski sobi. Pet klopi za fante, pet za dekleta. V teh klopih nas je bilo tudi do 40, kar po pet v eni klopi in še na stolicah. To je bila vsa šola. Prvi in drugi razred jemel pouk zjutraj od 8. do 12. ure, starejši pa popoldne od ene do pete ure. Neko leto je bilo v razredu celo 85 otrok. In vse je imel en sam učitelj, pok Benič. Kakšna razlika z današnjimi časi!

Pofeg šole smo morali otroci pomagati tudi doma pri delu, posebno pri žetvi trave na Sabotinu.

Kdor ni imel svojega, je pa pomagal sosedu. Okoli leta 1912 je stopil v pokoj kurat Mašera, po petdesetih letih pastirovanja. Otem je hodil k nam maševat solkanski kaplan; prvi je bil g. Rustja, za njim pa g. Mrevlje do izbruha prve svetovne vojne. Nekaj dni poprej je umrl kurat Mašera v 86. letu starosti. Potem pa so začeli grmeti topovi, ki so najprej vse razbili, nato pa povzročili spremembe, ki nam niso prinesle mnogo dobrega.

Pevma

ZALOSTNO IN VESELO

V ponedeljek je bil v Pevmi velik pogreb, kakršne le redko vidimo. Pokopavali smo 80-letno mater Angelo Suligoj, rojeno Keber. Pokojnica se je primožila v Pevmo. Mož je vodil znano gostilno blizu pevmškega mosta, v začetku mestnega drevoreda. Družina pokojnice uživa velik ugled. Sin Srečko je dekan v Medani, druga dva sta pa učitelja.

Pogreba se je udeležila velika množica sosedov in znančev. Prišlo je tudi okoli petindvajset duhovnikov. Zadušnico v pevmski cerkvi je opravil sin pokojne Angele, medanski dekan. Zelo ubrano je prepeval pevski zbor iz Medane pred bolnišnico, v cerkvi in na pokopališču.

Iz Goriške

Prizadeti družini izražamo globoko sožalje.

V soboto smo obhajali farni praznik sv. Silvestra. Ugotovili pa smo manjši obisk v cerkvi kot v nekdanjih letih. Nekateri je zadržal doma tudi hudi mrz. Tem več gostov je pa imelo silvestrovanje na Oslavju v znanih gostiščih in drugod.

Zdaj pa imamo tudi v Pevmi lepo prenovljeno gostilno na ovinku »Pri Karliču«, nekdanj »pri Francozinji«. Vodi jo Angela Primožič iz Oslavja.

Potreben pa bi bil tudi javen telefon v tej gostilni. Pevma ga že dolgo pogreša. Občinsko upravo tudi prosimo, naj bi v tem oziru malo posredovala.

DVE RAZSTAVI

Na Novo leto popoldne ob 16. uri je bila odprta razstava znanega goriškega slikarskega mojstra Andreja Košiča. Vrsto starejših in izredno posrečenih novih akvarelov razstavlja v galeriji na Korzu.

Naš umetnik, ki se stalno umetniško razvija, je začel razstavljeni že leta 1954. Dolej je imel že 17 osebnih razstav in je sodeloval pri 24 kolektivnih. Sedanja razstava, h kateri se bomo še povrnili, bo odprta do 15. januarja.

VABILO NA RAZSTAVO

Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici vabi na razstavo slovenske nabožne ljudske umetnosti. Odprtje bo v soboto 4. januarja ob 18. uri v Katoliškem domu v Gorici. Odprta bo vsak dan od 10. do 12. in od 16. do 19. ure.

KLUBSKI VEČERI

V petek 3. januarja je začel klub »Simon Gregorčič« z novoletno sezono klubovskih večerov. Predaval bo ob 20.30 v običajnih prostorih ing. Klanjšček, ravnatelj gozdnega gospodarstva iz Tolmina. V prvi polovici večera je na sporedu predavanje o »Razvoju turizma na Kaninu«. V drugem delu pa bo opisal predavatelj svoje potovanje po Poljski. Obe predavanja bodo spremljali številni diapozitivi.

Novice po svetu

SLOVENSKO LETALSKO PODJETJE REŠENO

Slovensko letalsko podjetje Adria Avio-promet je še v prisilni upravi, ker je zašlo brez lastne krivde v gospodarske težave (zaradi konkurence JAT in letališča v Pulju in ker ni dobilo posojila za nakup novih letal), vendar je njegovo gospodarsko stanje že sanirano in je verjetno že zagotovljen njegov nadaljni obstoj. Podjetje ima zdaj 3 letala DC-6 B, naročena pa ima nova letala, zaposluje 82 ljudi in je imelo lani 20,6 milijona novih dinarjev prometa, opravilo pa je 4500 ur komercialnih poletov.

Slovenska javnost, ki visi na svojem letalskem podjetju, se veseli, da mu je zagotovljen nadaljni obstoj. Želi pa mu tudi krepak nadaljnji razvoj.

MARKO NIKEZIC ODSTOPIL

Zvezni zbor v Beogradu je 25. dec. razrešil Marka Nikezića na njegovo prošnjo službe zunanjega ministra, ker je bil nedavno izvoljen za predsednika CK ZK Srbije.

Poleti na galasije?

Se enkrat so se zmotili pesimisti. Polet ameriških astronautov Franka Bormana, Jamesa Lovella in Williama Andersa proti Luni, ki se je začel 21. decembra in se srečno končal po osemkratni obkrožitvi Lune s pristankom na Tihem oceanu blizu Hawajskega otočja, je dokazal, da je današnja tehnika že v stanju, da začne osvajati svetove v vesolju. Prva bo seveda Luna.

Strokovnjaki pričakujejo, da se bodo ameriški astronauti že to leto izkrcali na Luni. Ni pa seveda izključeno, da jih bodo prehiteli Rusi, četudi se zdi, da sta ameriška znanost in tehnika glede vesoljskih poletov zaenkrat odločno prehiteli sovjetsko. To pa je bilo tudi pričakovati, ne zaradi manjše sposobnosti sovjetskih znanstvenikov ali astronautov, ampak zato, ker zahteva tehnika vesoljskih poletov — poleg ogromnih investicij — čimbolj razvito in izenačeno vso tehnologijo, ne pa samo v določenih panogah, kot je to v Sovjetski zvezi, kjer nekatere panoge prehitevajo, druge pa zaostajajo. Ameriška tehnologija napreduje v enotni fronti, vstric, in zato Američanom v tehničnem pogledu ne more tako hitro zmanjkati sape kot Rusom.

Polet treh ameriških astronautov na Luno bi mogli primerjati z odpravo Krištofa Kolumba proti Ameriki. Z odkritjem Amerike se je začel novi vek. Človeštvo je s tistim odkritjem napravilo velikanski korak v razvoju. Polet proti Luni pomeni drug tak velikanski korak. Z njim bi se mogel začeti nov vek v zgodovini človeštva. Bodoči zgodovinarji ga bodo morda računali od tega datuma. Toda dejansko se je novi, moderni vek začel že z industrijsko revolucijo, ki je bistveno spremenila življenjske pogoje na naši zemlji in človeško miselnost. Polet na Luno je samo logično nadaljevanje tega razvoja.

Od Kolumbovega odkritja Amerike ni minilo niti pol tisočletja. Od prvega poleta preko Atlantskega oceana je komaj pol stoletja. Danes so poleti preko oceana že najnavadnejša stvar in več ljudi potuje preko Atlantika v letalih kot na ladjah. Kaj bo čez 50 let? In kaj čez pol tisočletja? Začenja se fantastično obdobje človeštva.

Danes je še prezgodaj reči, kdaj bo poletel človek onstran Lune. Znanstveniki že računajo, kakšne vesoljske ladje bodo potrebne za to in kakšen pogon bodo morale

LEPO VREME OB PRAZNIKI

(nadaljevanje s 4. strani)

domaćih klobasah in kislem zelju, po pršutu in teranu, pa tudi po poticah in jabolčnem štrudlu, da ne omenjamo divjačine, zlasti srn, zajcev in fazanov, ki je prava specialiteta tipičnih gostiln na Krasu.

Lepo vreme je pripomoglo, da so potekli prazniki posebno slovesno tudi v verskem pogledu. Polnočnice so bile dobro obiskane in prav tako maše na oba praznična dneva. Povsod je bilo tudi cerkveno petje med prazniki posebno lepo.

Na žalost pa so se prav na dan pred svetim večerom in na božični dan zgodile na Tržaškem tri cestne necreče, ki so zahtevale tri smrtne žrtve. Vse tri nesreče so se zgodile v enakih pogojih, zaradi rahle pole-dice in prehitre vožnje.

imeti. Razmišljajo o tem, da bi ujeli za pogon minimalne količine kisika, ki so raztresene v vesolju. Toda to je stvar sorazmerno bližnje bodočnosti, četudi merjene v desetletjih ali stoletjih. Kaj bo v daljši bodočnosti? Znanost in tehnika napredujeja z geometrijskim stopnjevanjem.

Louis J. Halle, profesor na visoki šoli za mednarodne študije v Ženevi in avtor mnogih znanstvenih del, je objavil v eni zadnjih številk revije »Mondo occidentale« razpravo, v kateri napoveduje, da bo problem energije, ki je potrebna za tako hitrost potovanja v vesolju, da bo mogoče doseči druge galasije, rešen, če se bo fizikom posrečilo zgraditi zadostno količino antimaterije, ker bodo trčenja partiklov z antipartikli proizvajala čisto energijo, po Einsteinovi formuli $E = mc^2$. Po njegovem bo človek dosegel nekoč take hitrosti (pospeške), v vesoljskih poletih, da se bo popolnoma uveljavil zakon relativnosti časa, tako da bo možno, da bo človek dosegel galasije, ki so oddaljene milijone svetlobnih let po zemeljski uri, samo v nekaj dneh ali tednih po svoji lastni uri. »Obstaja tudi možnost, da bomo začeli poseljevati nove planete, tako kot smo po letu 1492 začeli poseljevati novo celino,« piše prof. Halle.

REBULA JE PREDSTAVIL SVOJ NOVI ROMAN

V poznih popoldanskih urah pred svetim večerom je organizirala Tržaška knjigarna srečanje med pisateljem Alojzom Rebulom in občinstvom. Rebula je na njem predstavil javnosti svoj novi roman »V Sibilinem vetru«, ki je izšel dan prej pri Slovenski matici v Ljubljani.

V nedeljo popoldne je bilo v Finžgarjevem domu na Opčinah »božično srečanje« faranov — pristrčno skupno praznovanje pravega slovenskega in verskega Božiča. Zbrala se je polna dvorana ljudi, ki so z vsem srcem uživali spored.

Najprej je gospodična Anica Trento zgoščeno prikazala naše prosvetno delo in kulturne ter verske nastope v Finžgarjevem domu in zunaj njega v vsem letu. Zvrstile so se gledališke predstave, pevski nastopi in proslave. Njeno poročilo so spremljale skioptične slike z nekaterih pomembnejših prireditvev. Tako so se npr. spet lahko videli na platnu v lepih barvastih slikah letošnji prvoobhajanci, ministranti, mali igravci, pa tudi sveti Miklavž, angeli in parkelj, ki je bil pa čudno podoben... nekemu znanemu Tončku, čeprav si je nadel zelo grozeč in važen videz.

Gospod Ivan Dobršek pa je tudi predvajal svoj lastni barvni film o letošnji septembrski Marijini procesiji na Opčinah, tej največji in najlepši slovenski Marijini slovesnosti na Tržaškem in verjetno v vsem slovenskem svetu. Film je bil precej dolg, a lep, tako da nam je bilo kar žal, ko ga je bilo konec. Mislim, da bi ta film radi gledali tudi še kje drugje, zlasti pa naši izseljenci po svetu. Škoda le, da ni bila enakovredno podana glasbena spremljava, namreč mogočno in lepo petje Marijinih pesmi pri procesiji in pri maši na Brdini.

Številnim prisotnim je pripovedoval, kako je pisal to svoje izredno obsežno delo, saj šteje knjiga nad 600 strani. Pisal ga je, upoštevajoč prve osnutke, nekako od leta 1960 in ga potem, ko je bil že enkrat napisan, še enkrat predelal. Rekel je, da ni imel namena napisati zgodovinski roman, ampak roman, ki bi v perspektivi preteklosti odražal tudi današnje probleme, saj so bistveni človeki, problemi, problemi, ki mučijo človekoljubnega duha, večnostni. Vendar ga je pisanje romana iz prvih stoletij po Kristusu, iz časa ko se je stari klasični grški in rimski duh srečal s krščanstvom, mikalo že od študentovskih let, je dejal.

Potem je podpisoval izvode svojega romana in ne ravno slabo znamenje za naše slovenske razmere v Trstu je, da je visoke skladovnice izvodov nove knjige takoj zmanjkalo in da je treba čakati na novo pošiljko iz Ljubljane.

Ta novi Rebulov roman, katerega dejanje se dogaja v 2. stoletju po Kr. in se prenaša na vse konce rimskega imperija in tudi v današnje slovenske kraje, je gotovo eden najboljših slovenskih romanov sploh.

SMRT DVEH VELIKIH KRŠČANSKIH PISATELJEV

V decembru 1968 sta umrla dva velika krščanska pisatelja. V Bangkoku je bil ubit od električnega toka ameriški pisatelj Thomas Merton, trapist in avtor kakih dvajsetih zelo prevajanih knjig. V Baslu pa je mirno umrl filozof Karl Barth, protestantovski teolog. Oba sta imela velik vpliv na krščansko literaturo in filozofijo našega časa.

V New Yorku pa je nenadno umrl pisatelj John Steinbeck, eden največjih ameriških pripovednikov iz časa med obema svetovnjima vojnoma.

IZREDNA ŠTEVILKA »ZALIVA«

Tik pred Božičem je izšla izredna številka revije »Zaliv«, z »dokazi o vsem, kar so naši dedje ustvarili« na Tržaškem in na Primorskem. Revija prinaša namreč prispevke, ki govorijo o gospodarskem in kulturnem delovanju Slovencev v našem mestu in po ostalem Primorskem pred petdesetimi leti, preden je fašizem z nasiljem zlomil našo gospodarsko moč in začel rezati naše kulturne korenine.

To dokumentarno številko revije je dobiti v Tržaški knjigarni za celo 400 lir.

Božično srečanje na Opčinah

Sledil je koncertni nastop openskega cerkvenega pevskega zbora, ki je pod vodstvom svojega pevovodje g. Maliča ubrano zapel najlepše slovenske božične pesmi raznih skladateljev. Ni si težko predstavljati, kako radi so jih ljudje poslušali in končno nagradili pevce in pevke s hvaležnim priznanjem.

Nato so se zvrstili razni otroški prizori z motivi iz božičnega časa — tudi tepežkarji niso manjkali, prav tako pa tudi ne koledniki, med njimi mali lakomnež, ki bi ga bil skoraj pogubil hudobec, če se ne bi bil pravočasno prekrižal. Ljubko se je odrezala mala recitatorka Anica Sosič. Otroški zbor pa nam je izredno lepo zapel nekaj starih ljudskih božičnih pesmi. Izvežbaļa ga je gospa Ljuba Košuta - Bercé, ki smo ji za to res hvaležni.

V odmorih je bil srečolov, ki nam je izpraznil žep vseh drobca, na moledovanje naših malih, vendar nam ni bilo žal, saj je šlo v dober namen. Le da je bila sreča malo pristranska do moških, saj so skoraj vse steklenice postale plen naših starih mater, ki so se potem ponosno vračale z božičevanja, vsaka s svojo steklenico pod pazduho.

Končno smo se še ponovno sestali v jedilnici Marijanišča, na prijateljski farni razgovor ob pecivu, šunkaricah in beli ter črni kapljici. Bilo je v resnici lepo božično srečanje in vsi smo si zaželeli, da bi postalo tradicija.

Sodobno kmetijstvo

Olajšave pri najemanju kmetijskih posojil

Dolgo smo čakali na ukrepe za olajšanje pogojev pri najemanju kmetijskih posojil. Sedaj samo upamo, da ne bo več dolgo trajalo do uresničenja najavljenih ukrepov. Počasnost izvajanja tako pomembnih ukrepov ali pa le njihovo delno uresničevanje bi utegnilo imeti zelo škodljive posledice za razvoj našega kmetijstva.

Ustanova za kmetijski razvoj — ERSA — s sedežem v Gorici je sprejela dva zelo pomembna ukrepa. Prvi predvideva ustanovitev šestih posvetovalnih in študijskih komisij, drugi pa dogovor s kreditnimi zavodi za izdajanje poroštvenih jamstev neposrednim obdelovalcem in njihovim združenim organizacijam.

Ustanovitev posvetovalnih in študijskih komisij je narekovala potreba po reševanju zelo raznovrstnih in težavnih problemov, ki jih namerava načeti ustanova za kmetijski razvoj. Komisije bodo morale proučiti vse tiste probleme, ki so v zvezi s posegi ustanove, obenem pa bodo morale posredovati svoje mnenje in določiti ukrepe, ki jih bo morala sprejeti ustanova na posameznih kmetijskih področjih. Vsako komisijo bo sestavljalo osem članov, ki jih bodo izbrali med svetovalci ustanove, načeloval pa jim bo njen predsednik.

Vprašanje kmetijskih posojil je bilo ves čas v središču zanimanja ustanove za kmetijski razvoj. Postopek za najemanje kmetijskega kredita je zelo zapleten, še slabše pa vplivajo omejitve s strani denarnih zavodov. Pri spreminjanju kmetijskih struktur je potreba po zadostnih začetnih kapitalih zelo velika, pri čemer pa igra odločil-

no vlogo ravno dostopnost kreditov. Na podlagi sprejetega ukrepa bo ustanova za kmetijski razvoj prevzemala poroštvo za kmetijska posojila. V poštev pridejo posojila za spreminjanje in izboljševanje kmetijske pridelave; posojila za pripravo in predelavo kmetijskih pridelkov in posojila za nakup živine in strojev in vseh tistih naprav, ki so potrebne pri združenem uporabljanju, predelovanju in prodaji kmetijskih pridelkov. Posameznim kmetovalcem bo ustanova izdajala stoodstotne obveznosti, združenim pa osemodstotne obveznosti. Svoje usluge namerava raztegniti na vse spodbude, ki pozitivno vplivajo na razvoj kmetijstva. Ustanova za kmetijski razvoj je sprejela povrh še ukrep, ki bo zanimal predvsem zadruge, ki čakajo na deželni denarni prispevek. V tem primeru bo ustanova poskrbela za vnaprejšnje izplačanje 25 odst. predvidenega deželnega prispevka.

—0—

CVETLICA, KI CVETE O BOŽIČU

Prav v času praznovanja Božjega rojstva cvete v Italiji lepa cvetka — božična zvezdica (stella di Natale).

Pred božičem sem imel opravka v Trstu pri tamkajšnjih cvetličarjih. Pa nenadno zagledam krasno urejeno izložbeno okno, polno teh cvetic. Tako ljubko so zrlé skozi steklo, da jih je vredno opisati, posebno naših ljudem, ki še ne poznajo »božične zvezde«.

Cvete zelo lepo in dalj časa, naravno pozlačena ali posrebrena. Cvet je lahko tudi živordeč. Le redko je najti cvete bele ali rumene barve. Njena podoba pa spominja na jutranjo zvezdo. V Trstu je zelo razširjena in priljubljena. Marsikatera družina ali oseba jo je prejela v dar za božič ali novo leto.

V botaniki poznajo božično zvezdo pod imenom »poisentia pulcherrima«. Njena prvotna domovina je Amerika, in sicer Mehika. V Evropo so jo prinesli pred dvesto leti. Razširila se je zlasti zato, ker ne potrebuje veliko nege. V južni Italiji in v Liguriji cvete kar na prostem. V Palermu na Siciliji goji Kmetijski konzorcij več kot en milijon sadik, večina za izvoz.

Pri nas bi jo tudi lahko gojili na zavetnem, toda na vrhu jo je treba pokriti zaradi slane. Ko odcvete, mora nekaj časa počivati. Najprej je treba prenehati z zalivanjem, dokler ne odpade listje do meseca maja. V tem mesecu se mora obrezati in pustiti samo 10 centimetrov nad prejšnjim obrezovanjem. Nato je treba cvetličo presaditi in jo postaviti na sonce. Seveda jo je treba tudi dobro zalivati, tudi z umetnimi gnojili, raztopljenimi v vodi.

Kadar začne dobro rasti, je treba očistiti vse stranske popke. Pustijo se samo ravni in močni poganjki, da bo o prihodnjem božiču zopet cvetela. V oktobru in v novembru jo je treba zavarovati pred slano in jo postaviti na zelo svetel prostor. Tako požene božična zvezda tudi do en meter dolge mladike, ki cvetejo prav o božičnih praznikih kot skrivnostna prelepa zvezda, ki oznanja večno Rojstvo.

Goriški cvetličar

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU Kulturni dom

JOSIP TAVČAR

RED MORA BITI
farsa v dveh dejanjih
KRSTNA PREDSTAVA

Scenograf: NIKO MATUL
Kostumograf: ALENKA BARTLOVA
Glasba: ALEKSANDER VODOPIVEC
Režiser: ZARKO PETAN

V četrtek, 9. januarja 1969 ob 21. uri. *Premierski abonma*

V petek, 10. januarja 1969 ob 20.30 - *Abonma red A*

V nedeljo, 12. jan. 1969 ob 16. uri - *abonma red B*

V nedeljo, 19. januarja 1969 ob 16. uri - *abonma red okoliški*

V sredo, 22. januarja 1969 ob 0. uri - *Dijaški abonma*
Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma; ob nedeljah in praznikih eno uro pred pričetkom predstav. Rezervacije na telefonu 734-265.

Česa se boje Slovaki

(Nadaljevanje s 3. strani)

zunanjo politiko, zvezne finance, osnovne predpise o zunanji trgovini in obrambo. A še to ob strogem upoštevanju enakopravnosti obeh narodov. Tako je to trenutno najpopolnejši federativni sistem v Evropi in najbrž v svetu. Ob njegovem oblikovanju so upoštevali tako pozitivne kot negativne izkušnje drugih federacij.

Vendar pa se Slovaki ne čutijo mirne. Upoštevati morajo dvojno nevarnost. Na eni strani bi se moglo zgoditi, da bi preočitno kljubovanje sovjetski zasebi povzročilo, da bi se Sovjeti ponovno poslužili grobe sile — s čimer tudi grozijo — in bi odstranili na mah še tisto, kar je ostalo od liberalizacije in njenih nosilcev ter vrnilo na oblast Novodnyja ali njemu podobne. Te pa bi pomenilo tudi konec slovaške narodne avtonomije, ki so si jo Slovaki zdaj končno priborili po petdesetih letih življenja v okviru češkoslovaške republike. Z novim prosovjetskim režimom v Pragi bi se Češkoslovaška na mah spet spremenila v čisto centralizirano in policijsko državo, po sovjetskem vzorcu, neglede na morebitni nadaljnji obstoj slovaške republike na papirju. Slovaki bi se tako znašli, tam kjer so bili, in nihče ne more reči, kako dolgo bi to trajalo.

Po drugi strani pa na Češkem res obstajajo desničarske centralistične sile, ostanki nekdanjega predvojnega centralizma, ki ni hotel niti slišati o kaki slovaški avtonomiji in je celo zanikal slovaško narodnost, hoteč ustvariti enoten »češkoslo-

vaški narod«, seveda na račun Slovakov, podobno kot so predvojni jugoslovanski centralisti fantazirali o stopitvi jugoslovanskih narodov v enotni »jugoslovanski« narod. V razdobju liberalizacije do 21. avgusta se niso vzramile samo resnično demokratične sile, na plan so začele lezti tudi nekdanje centralistične in hegemonistične sile, kot npr. ostanki »češke legije«, »Sokol« in podobne, ki so si pred zahodnim svetom nadevale demokratični in socialistični obraz in se izjavljale za Dubčka, v resnici pa so mislile, da je napočil čas novega »liberalnega« centralizma in uničevanje slovaške težnje po avtonomiji. O tem smo se lahko prepričali v avgustu lani, ko smo povprašali skupino demonstrirajočih čeških študentov na Dunaju, če so Čehi ali Slovaki. Ob samem imenovanju Slovakov so nam obrnili hrbet in niso hoteli več govoriti z nami.

Prevlada teh čeških nacionalističnih in hegemonističnih sil bi prav tako kot obnovitev Novotnyjeve vladavine ogrozila slovaško narodno avtonomijo, tudi če bi se to zgodilo le pod plaščem češke komunistične partije ali z drugimi socialističnimi in »naprednimi« parolami. Zato je Husak vedel, zakaj je govoril o »desničarskih silah, ki škčuvajo narod«. V mislih je imel nekaj drugega, kot pojmuje pod tem izrazom Zahod. Na Zahodu se namreč mnogi še vedno vdajajo iluziji, da je vsakršna »desnica« v vzhodnih državah v resnici samo liberalna, svobodoljubna demokratična opozicija, in sploh ne jemljejo v poštev, da gre lah-

ko tudi za resnično »desnico«, za zagrizene ostanke nekdanjih centralističnih, hegemonističnih, zatiralških in zajedalskih režimov, ki so tlačili manjše narode in s svojo nesposobnostjo in nedemokracijsko dejansko povzročili zlom formalno demokratičnih vladavin ter zmago komunizma.

Tako v prvem kot v drugem primeru brani Husak ne le koristi slovaškega, ampak tudi resnične koristi in svobodo češkega naroda, kajti vse nesreče Čehov so prišle od tega, ker so bili v političnem pogledu premalo realisti in preveč zanesenjaki ter so se vdajali utvari, da so »velik« narod in da zato lahko tlačijo in asimilirajo druge narode in narodnosti. Husak je zato v sedanjih razmerah zares največji realist na Češkoslovaškem in s tem tudi najučinkovitejši branilec slovaške in češke svobode.

Če hočejo Čehi, da bi Smrkovsky ostal v vodstvu države, bi mu bili morali zaupati mesto ministrskega predsednika ali kako drugo važno mesto v zvezni vladi, ker so morali računati na to, da bodo hoteli biti tudi Slovaki enakopravno zastopani v vsedržavnem vodstvu. Tako pa se poraja slutnja, da se za vso to zadevo s Smrkovskym skriva čudna spletna prav s češke strani: bodisi prefrigan račun stalinovskih reakcionarjev, da se na ta način znebe Smrkovskega, ker vedo, da Slovakom potem, ko sta na čelu republike in vlade že Čeha, ne preostane drugega kakor da zahtevajo Slovaka za predsednika parlamenta, bodisi skrit manever čeških šovinistov, da bi še enkrat prevarali Slovake in jih odrinili v vlogo narodne manjšine.

ZGODBA O

Bučku

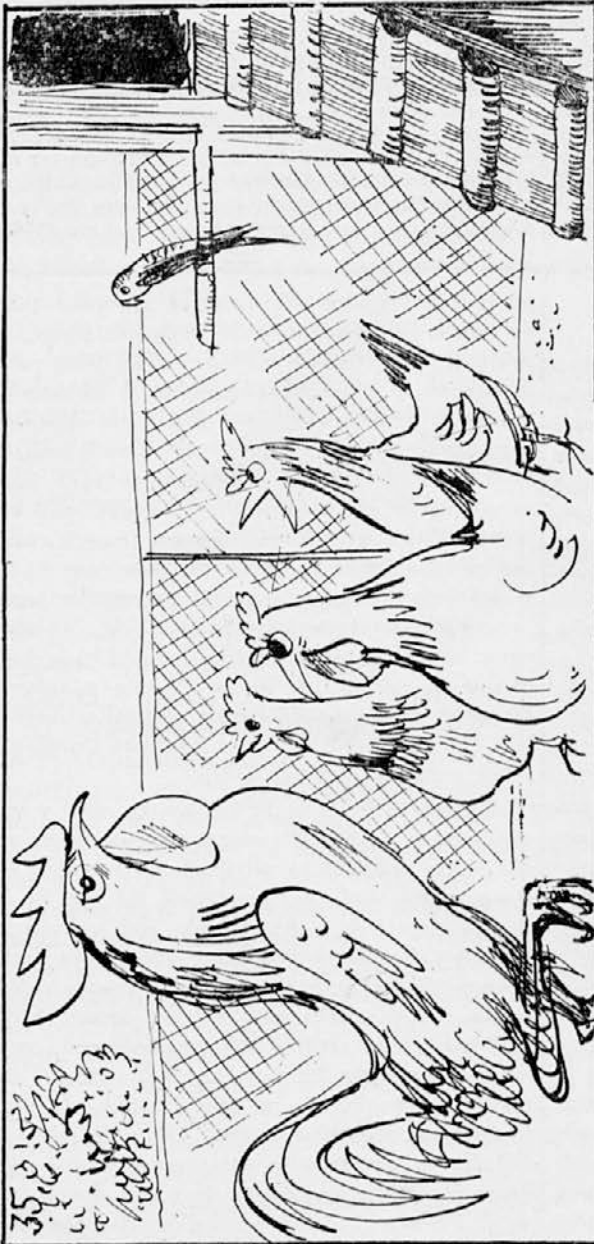
In vzela sta pot pod noge. Bučku se je mudilo, boter Jež ga je komaj dohajal. Seveda, v zraku je manj ovir. Včasih ga je Bučko vprašal:

»Ali sva že?«

In boter Jež je zasoplo odvrnil:

»Kmalu! Nikar — oh, oh — nikar tako ne hiti!«

Pa ni zalegel njegov sopihajoči glas. Bučko je hitel, da je botra Ježa skoraj napadla nahuha.

35. Bučko je moral še nekaj časa poslušati pridige o prednostih domačega življenja. Zvedel je, da ni nič lepšega od zelnika — kaj naj bi poštena kokoš ali ptič z vsem tistim zelenjem in pejem, ko je vendar domače dvorišče najboljše, je modroval petelin.

Egidij to že ve, ko ima — seveda — vedno prav, so pri-
trjevale putke.

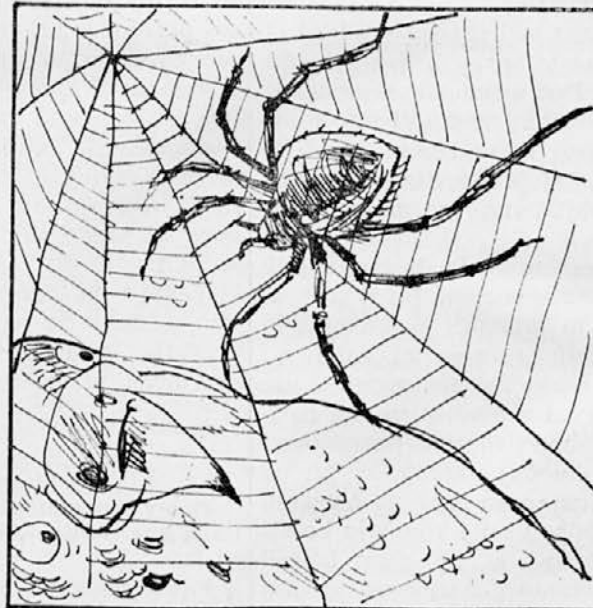
Bučko je bil prav vesel, ko se je med solato končno le nekaj zganilo. Zletel je tja in zasepetal:

»Boter Jež!«

Kar odleglo mu je, ko je zagledal prijazni smrček in zaslišal običajni odziv:

»Da, dečko!«

Boter Jež, s tabo grem v gozd! Marjanca je huda namé, pa grem.«

36. Nenadoma je Bučko zagledal v daljavi nekaj velikega, zelenega. Srce mu je poskočilo. Nič ni bilo treba vprašati botra Ježa, kaj je to. Vedel je, da je to tisto pravo. Razpel je perutničke in zletel proti košatemu bogastvu drevov.

Čedalje bliže je bilo, vedno bliže in nazadnje je Bučko z utripajočim srcem sedel sredi tega zelenega čuda. Kaj

tako lepega ni še nikoli videl. Velika drevesa, ki so rasla tam, so se prpeletala in oklepala z vejami čudovite dvorane. Povsod je bil zelenkast mrak in opojno je dišalo. Bile so lipe, prav takrat so cvetele. Bučko je poskočilo srce. Ko bi znal, bi prav gotovo zapel skoraj tako lepo kot stric pesnik.

Nekaj časa je sedel tam in ni slišal ničesar. Ko pa je

minilo prvo navdušenje, je ujel pri svojih nogah droben piskajoč glasek.

»Oh, počakajte, počakajte, ravno sem na tem, da znesem jajce, potem pa me lahko požrete!«

Zagledal je drobno živalco na dolgih nogah. Debelo je gledala, sredi čudovito lesketajoče se mreže je ždela.

Bučko se je z velikimi očmi zagledal v živalco in sprva sploh ni doumel, kaj ga prosi.